

קרוב השם

הרחבת הדעת והתעלות רוחנית
● עפ"י תורת הצדיקים ●

שיעורי בית המדרש 'קרוב השם'
שנמסרו מפי המשפיע הרה"ח ר' דוד גבירצמן שליט"א

תוכן העניינים

בדיבור אחד

\\ תזכור מי אתה באמת
מי אני?

השאלה הזו מנקרת בלבו של כל אדם
מדי פעם.

מי אני - טוב או רע? הצלחה או כישלון?

גם רבקה אמנו התחבטה במבוכה הזו:
'זיתרוצצו הבנים בקרבה, ותאמר אם
כן למה זה אנוכי'. מה קורה כאן, אנה
משתוקקת הנפש ללכת, אל בית המדרש
או שמא אל הצד האחר?

התשובה נמצאת אצל יעקב, הוא עצמו
מחזיק ברשותו שתי דמויות.

מצד אחד מעידה עליו התורה שהוא
איש תם, יושב אהלים. אבל זה לא מונע
ממנו להוציא מידי אחיו ב'מרמה' את
הבכורה וברכה.

גם אצל לבן הרמאי הוא פועל באופן
מחוכם ורק כך עולה בידו בעזרת ה'
לחלק מידי לבן את כלל נשמות ישראל
הנולדים מהאימהות הקדושות רחל
ולאה והשפחות.

<<<

1 בדיבור אחד
- שיחה קצרה מענייני דיומא

מי אני? באמת

3 מידות הנפש
- להביר באמת את מי שאתה אומר עליו 'אני'

'אגו', מה עושים עם זה?

7 תזכורות
- הארות ורעיונות בתמצית מעשית

מלכות - אני או אין

9 היום יום
- הפנימי והנסתר שבסדר היום היהודי

השכינה יורדת ועולה ומה הקשר אלינו

13 כתבו עליך בפרשה
- למצוא את עצמך בפרשת השבוע

הרחמים נמצאים בתוך הדין, צריך רק לחפור!

ניסים ניסופים לדעת בארץ דוכן

יו"ל ע"י 'ניסופים'
חבוקוק הנביא 3 רמת בית שמש ג'
עורך:
הרב ישראל מאיר גלינסקי
עורך מדור 'תזכורות':
הרב יהודה גבירצמן

עיצוב ועימוד:
מאיר אנשין

לכל עניני הגליון; הערות והארות נקודות
הפצה וכד'
ניתן ליצור קשר
טל: 054-853-7200
או במייל: k6646201@gmail.com
במו"ב ניתן להשיג את הגליון במייל הנ"ל

לשמיעת שיעורי בית המדרש
וקבלת עדכונים -
קו ניסופים:
02-664-62-01

להצטרפות לקבלת החיזוק היומי:
058-743-87-09

השיעורים הקבועים
של הרה"ח ר' דוד גבירצמן שליט"א:

ימי ראשון

'ללכת עם תורה' - תורה ב תניינא
בביהכ"נ 'קרוב ה' חבוקוק הנביא 5 רמת בית שמש ג 1
בשעה 20:00 לאחר מעריב

ימי שני

'כתבו עליך בפרשה'
בביהכ"נ 'קרוב ה' חבוקוק הנביא 5 רמת בית שמש ג 1
בשעה 20:00 לאחר מעריב

ימי רביעי

ללכת עם תורה - ליקוטי מוהר"ן בעיון
בשעה 20:15
סדרת 'היום יום'
בשעה 21:00
רחו' יונה 18 רמת גן (גבול בני ברק)

ימי חמישי

הכנה לשבת קדש מתוך תורת הצדיקים
בביהכ"נ 'קרוב ה' חבוקוק הנביא 5 רמת בית שמש ג 1
בשעה 20:00 לאחר מעריב

● בדיבור אחד / המשך

\\ תזכור מי אתה באמת

<<<

מצד אחד הוא סמל התמימות מצד
שני הוא מעיד על עצמו ואומר על
לבן 'אחיו אני ברמאות'.

ההסבר לכך מסתתר בפסוק 'יעקב
איש תם יושב אהלים' - אהלים
בלשון רבים. יעקב כולו תורה
קדושה ופרישות, אבל יש לו אוהל
נוסף - רמאות.

מתברר שגם בקדושה נדרשת
לפעמים רמאות. 'עם עיקש
תפתל' בדיוק כפי ש'עם גבר
תמים תיתמם'. אי אפשר לעבור
את העולם הזה בשלום בלי ללמוד
איך להשתמש בכלים הנדרשים.
ולפעמים צריך לדעת לרמות את
הרמאי.

בקרו של כל אחד מתרוצצים
יעקב ועשיו, וזו מלחמה תמידית
- פעם ידו של האחד על העליונה,
ופעם מתגבר הצד האחר. הנה
מחשבה טובה של 'יעקב', והנה
תחושת נפילה מצד 'עשיו'. ושם
בין יעקב לעשיו נמצא האדם
בעצמו, הנשמה הטהורה שבאה
כאן לעולם ולא תמיד זוכרת מי

היא..

עשיו מגיע תמיד ראשון, ואילו
יעקב והמחשבות הטובות והנכונות
מגיעים בדרך כלל באיחור. הצרה
הגדולה היא שהדמיון מצליח
לשטות בנו שוב ושוב, כשהוא
מציג בפנינו את הניסיון החולף
כזהותנו האמתית.

ומה אומרת האמת?

היא אומרת שכל תכלית ביאתנו
אל המקומות הללו, אינה אלא כדי
לתקן.

והצעד הראשון בדרך אל התיקון
הוא - זכירת זהותנו האמתית,
והסכמה בחפץ לב לקבל את
השליחות הזו הטמונה עמוק בתוך
כל דמיון ובלבול.

גם בנו יש 'איש תם' ועם התמימות
הזו ירדנו אל חסרון העקביות
לצורך תיקון העולם. כשהרצון
והתשוקה מרוכזים בתמימות,
יש בנפש כח להסיח דעת מהרע
שעוטף כל דבר, ולגלות שם רק
כבוד שמים ורצון השם. ■

מידות הנפש

בשבילי נברא העולם

[מלכות פרק ב]

ה' רוצה להיות מלך, אבל אין מי שימליך אותו • רק מי שמרגיש בעצמו את הרצון למלוך, הוא זה שיכול להמליך את ה' • ככל שיש לך יותר 'אני', תוכל יותר להפוך את זה ל'אין'.

ומטפס במחשבתו עד שמגיע לתקרה ומרגיש שהוא הכי גדול בעולם. ואז לפתע, הוא נזכר במשהו קטן שלא הלך לו, והוא מתחיל ליפול במחשבתו למטה למטה, עד שמגיע לרצפה ומרגיש הכי דפוק בעולם. אלו הם שתי קצוות שיש באדם ורק באדם, היכולת להרגיש הכי גדול והיכולת להרגיש הכי קטן, והשאלה היא למה האדם הוא כך, ולמה ה' נטע בנו את היכולת להגיע למסקנות שכאלו, מה השימוש בזה, והאם זה חיובי או שלילי.

כתשובה על כך, חשוב להביא את דברי המשנה בסנהדרין, שאומרת 'לפיכך נברא אדם יחידי, ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל כאילו אבד עולם מלא, וכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא', והמשנה מסיימת 'כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם'.

בשבילי נברא העולם

זהו דיבור מדהים, שסותר לכאורה את כל מה שאנו מכירים מספרי המוסר והחסידות, וכל מה שחנכו אותו. המשנה אומרת משפט שהוא תמצית האגו: העולם שלך! כנס לאטו וסע, המפתחות בפנים והכביש כולו ברשותך. ההיפך הגמור ממה שחונכנו מגיל צעיר שאתה לא לבד, והכביש לא של אבא שלך, ותפסיק לחשוב על עצמך.

ואם לא די בכך. יש עוד משנה: 'רבי אלעזר ברבי שמעון אומר, ראית מימיך חיה או עוף שיש להם אומנות, והם מתפרנסים שלא בצער, ומה אלו שלא נבראו אלא לשמשני כך, אני

אחר שעסקנו בהרחבה בכל סדר המידות ועניינם, הגענו אל המדה האחרונה ברשימת המידות והספירות, מדת המלכות. ספירה זו עומדת גם בפני עצמה ולא רק כחלק מסדר הספירות, וכאן אנו מגיעים ממש לעצמנו, ולא סתם אלא לתחתית של התחתית של עצמנו, ובמאמר זה נעסוק בנושא האנוכיות, או כפי שמכנים זאת 'אגו'.

אגו - חיובי או שלילי

האגו הוא ההתייחסות לעצמי כישות, והדאגה האובססיבית סביב הישות הזאת, שיהיה לה טוב ונעים ונחמד, ושהכל יהיה מסודר. והשאלה הבסיסית היא האם זה חיובי או שלילי. השאלה הזאת נחוצה מאד, כי הגישה הרווחת היא שאגו הוא דבר שלילי, ולכן כשמחפשים אדם חיובי מחפשים מישהו שאין לו אגו. מחפשים אבל אין, כי מי שאין לו אגו אינו קיים, אין לו תנועה והוא לא עושה כלום. אם כן, חשוב מאד לברר את השאלה: האם אגו הוא חיובי או שלילי.

המהר"ל במסכת אבות כותב, שאדם הוא היצור היחיד שיש לו אגו, ויכול להגיע לשגעות גדולות. בעלי חיים, יש מהם אמנם שטורפים, ויש מהם שמנהיגים עדר, אבל אין להם אגו אלא רק דחפים ואינסטינקטים. אין להם תפיסה עצמית כישות וכמציאות בפני עצמה. רק האדם מחמת שנברא יחידי, יכול להגיע להבנה והרגשה שהוא הכי גדול בעולם.

המציאות מוכרת: אדם יושב בינו לבין עצמו,

באותה משנה 'אני נבראתי לשמש את קוני'.

אדם הראשון נברא ביום השישי, והוא גילם בתוכו את כל בני האדם. ה' יתברך הביא בפניו את כל החיות והוא החל לתת להם שמות. רק מי שיש לו תפיסה עצמית של אישיות, הוא זה שיכול לתת שמות והגדרות לכל הבריאה. וזה מה שהיצור האנושי עושה מאז ועד היום: הוא נותן שמות לכל דבר שיש בעולם. ורק כך העולם ממשיך ומתפתח.

היכולת להגדיר שמות לדברים, הוא זה שמפתח את השפה, והוא זה שמאפשר לעולם לפתח ולהתפתח עוד ועוד. במקומות פרימיטיביים, השפה דלה וגם היכולת לפתח דברים היא דלה. אפשר לעשות שולחן, מזלג וכף, וזהו. אבל במקומות מפותחים יש אין ספור סוגי שולחנות, סוגי מזלגות, וסוגי כפות, ולכל דבר יש שם. לכל מפה, וילון, סוג תאורה, יש שם אחר. וזה גם משפיע על ההתפתחות האישית.

לתת שם הוא לא דבר טכני, אלא ביטוי של אישיות. ולכן גם אצל האדם, הדבר שהכי מחמיא לו הוא כשמוזכרים את שמו הפרטי. ולכן, רק האדם שיש לו אישיות, הוא זה שהיה בידו לתת אישיות לכל דבר שבעולם באמצעות נתינת השם. כי הוא היה היחיד עם תפיסה עצמית, וכך הוא היה יכול לגלות לכל אחד מהתפקיד שלו בעולם.

האדם הוא גם היחיד שיכול להכיר את שמותיו של הקב"ה, וגם בזה, ככל שהוא יותר התפתח הוא זיהה שמות נוספים ויותר יחודיים. אברהם אבינו קרא לו בשם אדון, ומשה רבינו בשם הוי"ה וכן הלאה. ככל שיש לאדם יותר תפיסה עצמית, כך יש לו יותר יכולת לתפוס בהשגת וידיעת ה'. ולכן חביב אדם שנברא בצלם, כי רק הוא יכול לתפוס

שנבראתי לשמש את קוני על אחת כמה וכמה. יש כאן שוב דיבור חריף שאומר, כל העולם לא נברא אלא לשמשני. אתה הולך בגן חיות, רואה פילים, קרנפים, ג'ירפות ואריות, וצריך לומר לעצמך 'כל אלו נבראו בשבילי'. הבעיה היא שאחר כך אתה יוצא לרחוב, וחושב כך גם על כל האנשים... מה הפשט?

אדם נברא בצורה שכל אחד הוא יחיד לחלוטין. לכל אחד יש מערכת שלמה של אצילות בריאה יצירה ועשייה שלו בלבד, ויש בו את ההשתקפות של כל המערכת האלוקית כולה, והוא לבד בזירה. כשם שהקב"ה יחיד בעולמו כך האדם הוא יחיד בעולמו. ורק לכן אפשר לומר 'המאבד נפש אחת כאילו איבד עולם מלא'.

מבחינה כמותית בלתי אפשרי לומר כך, שהרי יש שבע מיליארד איש והרגשת רק אחד מהם, לא עולם מלא, אבל התפיסה הבסיסית בעולם, גם אצל גוים, היא שלהרוג אדם הוא פשע שיוצא מכל שאר הכללים. כל פשע מודדים לפי כמות אבל רצח לא מודדים כך, וזה א-ב של קיום האנושות. מדוע? כי מבחינה מהותית אדם נברא יחידי, וזה אומר שהוא אכן האדם היחיד 'בעולם שלו', ואם אבדת אותו, אבדת לחלוטין את העולם שלו.

שמות ואישיות

זוהי ההבנה הראשונה, וזאת הסיבה שאכן הוא יכול וצריך לומר 'בשבילי נברא העולם' ויכל העולם לא נברא אלא לשמשני. אבל הבנה זו חייבת להתחבר עם הבנה נוספת, והיא: שאותו אדם יחידי, עם כל העולם שנברא לשמש אותו, נברא כדי לשמש את קונו. ההבנה שכל העולם נברא בשבילי, הוא הפתיח להבנה של המשפט הבא שמופיע

מידות הנפש

להתפטר מחפצים אבל לא מהאגו, וככל שיש פחות חפצים, כך הוא מתרכז כל כולו באותה חתיכת קרטון עלוב, אבל הוא לעצמו לא נפחת כמלוא נימה. אי אפשר לבטל את האגו, אלא רק לרתום אותו לאגו יותר גדול. אי אפשר לזרוק את האגו לפח, אפשר רק להשתמש בו ככלי שרת עבור משהו גדול באמת. אנשים שעושים מעצמם כלום, הם לא ענוותנים אלא אנשים שבורחים מאחריות, ולא מוכנים לעבוד ולהשתנות. רק כשיש 'אני', יכולים להשתנות ולהתקדם.

אני ואין

'אני' בחילוף אותיות הוא 'אין', ולא מדובר במשחק מילים, אלא באמת האני בא מתוך האין. ה'אין' רומז על הכתר ו'אני' על המלכות. הכתר הוא תחילת ההשתלשלות, ששם הוא הרצון של ה' לברוא את העולם ואין לנו בזה שום השגה. משם מתחיל תנועה של ספירות, עד לסיומן שהיא המלכות הנקרא 'אני', שרק שם האין הראשוני בא סוף סוף לידי ביטוי, בסוד 'סוף מעשה במחשבה תחילה'. מחשבה הוא הכתר, ומעשה הוא המלכות. כי אי אפשר להכיר את הרצון והמחשבה רק על ידי המעשה.

ה' יתברך רצה לברוא את העולם, והיכן מתבטא הרצון הזה בשלימות, כשההשתלשלות מגיעה למסקנא שלה שהיא המלכות. ה' ברא אור וחושך, רקיע, שמים וארץ, מאורות חיות ועופות, וזה עוד לא זה, רק כשנברא האדם והופיע הצליל של 'אני' בעולם, ה' אומר כביכול 'אה, זה מה שרציתי'. כל עוד אין 'אני' בעולם, האין אינו יכול לבוא לידי ביטוי, כי אין מי שיכיר בו. יש מלאכים ושרפים, ולהבדיל בעלי חיים ועוד, אבל לאף אחד מהם אין תפיסה עצמית ויכולת לומר 'אני', וממילא גם אין מי שיכול לעשות תנועה הפוכה של 'אין'.

את ה' יתברך דרך שמות פרצופים והנהגות, מה שלא יכול שום נברא אחר.

ביטול האגו

נמצא אם כן שהאגו הוא זה שמסייע בידנו להתקרב לה' ולהכיר אותו. בדתות טמאות, להבדיל אלפי הבדלות מהיהדות, הדבר הכי 'קדוש' הוא לקחת את האגו, לפורר אותו ולזרות אותו על פני הנהר, ואז מגיעים לחוויה של הארה. וגם זה בכאילו, כי אי אפשר באמת להתפטר מהאגו, אלא רק לדחוק אותו לתוך נקודה אחת קטנה מרוכזת, אבל כשזה מתפרץ, זה מופיע במלוא הדרו...

ביהדות אין זה כך, אלא מקדשים את האגו ואת הגוף. כשנולד ילד, יש חגיגה יהודית. כשמתחתנים, עושה שמחה. כשקונים בגד חדש, או בונים בית חדש, מברכים שהחינו החיים היהודיים סובבים סביב דברים שמפתחים את האגו ואת הגשמיות לכאורה, כי היהדות אינה לוחמת באגו אלא מקדשת אותו. יהודי משתמש ב'אני' ומעצים אותו, כדי שיוכל להעצים את ה' ולהתבטל אליו. אם לא יהיה 'אני', לא יהיה מי שיכיר את ה'.

אם המטרה של האדם הייתה לבטל את האגו, היה מן הראוי שהאדם השלם והראוי, הוא זה שנמצא בדירוג הכי נמוך בנורמליות של החיים, בלי בית ובלוי בגדים, בלי כסף ובלוי כבוד, רק זרוק ברחוב או בתחנה מרכזית. ולמרבה הפלא, דווקא האנשים הללו, שנמצאים במצב כזה, זרוקים ובלויים, הם הכי מסוכנים ועלולים להרוג מישהו על שגנב להם את הקרטון שעליו הוא רגיל לישן... ולהיפך, הצדיקים הגדולים היו מכובדים ומסודרים ולא זרוקים.

כי אכן, מהאגו אי אפשר להתפטר. אפשר

זהו תהליך יהודי. דבר ראשון כל העולם נברא בשבילי, דבר שני, אחרי שיש אותי, אני יודע שאני לא נבראתי אלא לשמש את קוני, ואז אני לוקח את האגו ומעתיק את זה לעבודה מול ה'. מי שעובד את ה' מתוך האגו הוא עובד ה' נפלא, מי שלא, הרי זה כמי שנותר עשר אגורות לעני ומרגיש בעל צדקה מופלג. הוא לא רשע אבל אף פעם לא עמד בצד השני. רק מי שעמד פעם בטרמפיידה והמתין שמישהו יעצור לו, יכול אחר כך להבין מתוך הרכב את אלו שעומדים שם.

ה' יתברך רוצה להיות מלך. מדובר ברצון גנוז שאין לנו שום גישה ותפיסה בזה, ולכן האין הזה לא יכול לבוא לידי ביטוי ולהתגלות עד שיהיה נברא, שתהיה לו תפיסה מקבילה כביכול להקב"ה. הוא יהיה יחיד בעולם, וכל מה שהוא ירצה, זה פשוט למלוך. ורק כשתהיה אישיות כזאת, יהיה מי שיכול להמליך את ה'. מי שאין לו אני ורצון למלוך, הוא ריק ודל בעבודת ה'. רק מי שחושב על עצמו ועל מציאותו, ולא נשאר שם, הוא זה שיעשה לכבוד ה' דברים גדולים.

כל עוד הסביבה בטלה אליך אתה לא מלך. רק אם יש עוד מישהו שמבטא את אותו טבע מלכותי, והוא ממש בצלמנו כדמותנו, והוא בוחר לשרת עם הטבע האלוקי הזה את ה', ולהשוות את עצמו לרצון ה', אז ה' הוא מלך. כל הבריאה לא יודעת מה זה להיות מלך, כי נברא בטבעם להתבטל, ולכן הם לא יכולים להמליך את ה', רק אדם מכיר את זה ויכול לעשות את זה לה'. ■

נבין זאת בפשטות: כשרוצים לחנך ילד, ולא לפו בינה שיש עוד אנשים במרחב, אין שום אפשרות לעשות את זה, כי הוא לא מכיר עוד משהו חוץ מעצמו, והוא דומה למי שנמצא בתוך צינוק בלי חלונות, ומעולם לא ראה אנשים. הדרך היחידה לחנך אותו לכך הוא לומר לו: מה ששנוי 'עליך' אל תעשה לחברך. כלומר, אתה מתחיל 'ממנו', ואומר לו: את עצמך אתה הרי מכיר, ויודע שיש דברים שאתה אוהב ודברים שאתה שונא, ובכן, את מה שאתה שונא אל תעשה לזולת. זוהי כל התורה כולה על רגל אחת.

התורה מתחילה מהאגו שלך. את עצמך אתה הרי מכיר, אם כן יש לך פתיח מצוין כדי להבין את התורה. תבדוק מה אתה אוהב ולא אוהב, נהנה ולא נהנה, וכך תדע איך להתנהג עם חברך, וכך בדיוק גם עם ה' שנקרא רעך ורע אביך (כמובא ברש"י). אם תכבד את האני שלך, תוכל גם לכבד את האני שלו. אדם שמפותח אישית, כשיעשה טוב לשני הוא יעשה זה בצורה משובחת. ככל שיש יותר מודעות לאישיות העצמית, כך יש יותר יכולת לתת החוצה.

אני וקוני

אין דרך לאדם לעבוד את ה', לעשות מצוות ולפחד מעבירות ולהתלהב מעבודת ה', אם אין לו את המערכת הבריאה שנקראת 'אני'. כי חוץ מעצמך אתה לא מכיר כלום, וחוץ ממה שקורה אצלך אין לך יכולת להבין כלום. מבשרי אחזה אלוק, רק אם תבין נכון את עצמך, ותבין שכל העולם נברא בשבילך, תוכל להבין שלא נבראת בשביל עצמך אלא בשביל ה'.

אגו

'אגו' - 'אני'

'בשבילי נברא העולם', אדם נברא, בעל 'אגו'. הוא יוכל להגיע לשיגעון גדלות ומאידך, בקלות יכול ליפול ברוחו. אי אפשר להפטר מן האגו, מן החפצים שיש לך בעלות עליהם. אין תכלית לביטול האגו, אלא לרתום אותו לתכלית, להתחבר ל'אגו' יותר גדול. בדתות אחרות מדברים על איפוס ה'אגו' - כדרך הנזירים. היהדות, מקדשת את החומר ומשתמשת ב'אני' כדי להתבטל אל ה' ולהכיר את ה'.

אם אין אני לי מי לי?

שתי אמיתות: א. אדם נברא יחיד בעולם. ב. אדם נברא לשמש את קונו. שתי אמיתות אלו, משרתות את תכלית בריאת האדם, להמליך את הקב"ה. אדם תופס את עצמו כישות יחידה בעולם. חנוך ממושך דרוש, שהכיר אדם, שיש ישות אחרת מחוץ לקופסא שלו. הבסיס להתפתחות רוחנית ולענווה, מתחיל ב'אני'. אם אין אני לי מי לי?

סכנת ביטול ה'אגו', בצורה לא נכונה מי שמדבר על 'כלומיותו', עושה את כל הצרות שבעולם. וגם חושב עצמו לעניו. מי שמדבר על כלומיותו, משוחרר מאחריות ויכול לעשות מה שבא לו. זו ההופעה החזקה ביותר של ה'אגו', שאיננו מוכן להשתנות. טועים בהבנת שפלות מהי. חושבים שזה איפוס עצמי. ולא היא. שפלות היא, הכרת ה'אני' האמתי, על כל חסרונותיו. רק משם אפשר לתקן אותו. מן האני המאוס, מתחילה ההתפתחות.

רצון ה'

לפני שנברא האדם, הבורא היה נעלם בעולמו - 'אין'. רצון הבורא, להתגלות בעולמו. כל הנבראים, דומם, צומח, חי, אינם בעלי בחירה. רק האדם בעל הבחירה, יכול לגלות את הבורא בעולמו.

היפוך 'אני' ל'אין'

סוף מעשה במחשבה תחילה. המחשבה מעידה על רצון. הרצון מתגלה כאשר ההשתלשלות מגיעה לתכלית שלה. בתחילת ההשתלשלות אור וחושך משמשים בערבוביה. וממשיכה ההשתלשלות, מלאכים ושרפים ובעלי חיים, עד שנברא האדם - 'אני'. זה רצון ה', זו תכלית הבריאה. באישיות של האדם, באגו, ב'אני', מתבטא ה'אין' של ה'. אבל ה'אני' הזה, איננו שלם, מפני שהוא יכול להיות חוטא ופושע. רק כאשר יעשה ה'אני' תנועה הפוכה, מ'אני' ל'אין', יבא לשלמותו. ('כלום' אי אפשר להפוך ל'אין', רק 'יש' אפשר להפוך ל'אין').

חינוך להכרת קיום הזולת, כדי להכיר מציאות הבורא 'מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך'.

ילד חושב שהוא מרכז העולם. הוא מכיר רק את חווית עצמו. כדי ללמד אותו לתקשר עם העולם שסביבו, ושצריך לוותר, הדרך היעילה ביותר, היא, 'מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך': שאל אותו, 'מה שנוא עליך', ואז אמור לו, 'זה לא תעשה לחברך'. כך הוא לומד שקיימת הזירה הפרטית שלו ויש מישהו דומה לו בחוץ, שאותו דבר מציק לו. כך, מתוך עצמו יכיר שיש מישהו אחר. כך לימד הלל הזקן לגוי, שחי בעולמו האגואיסטי, שיש זולתו. ו'חברך' הוא גם הקב"ה. כך מתחיל קשר בין אדם למישהו אחר ועם הקב"ה.

לכן, אדם שמודע ל'אני' שלו, יכול להבין מה טוב לשני.

עבודת ה'

מהכרת ה'אני', יכול אדם להקיש, על עבודת הבורא, 'מבשרי אחזה אלוקה'.

כל העולם נברא כשבילי - 'אני'. ואני נבראתי לעבוד את בוראי.

אדם שאיננו עובד את ה' מן ה'אני' שלו, כנותן אגורה לצדקה.

הוא איננו מכיר איך מרגיש אדם שזקוק לצדקה ומסתפק במתן אגורה.

רק כאשר יכיר מתוך ה'אני' שלו את מצוקותיו, יכיר את מצוקות הזולת.

אדם יכול לעבוד את ה', באמת, רק מן ה'אני' שלו, מהכרת החסרים של עצמו.

מהם יכיר שגם לקב"ה חסר משהו, הרצון למלוך.

חביב אדם שנברא בצלם

מלכות נקראת 'אני'. ה' רוצה להיות מלך ואין מלך בלא עם. יש לו רצון גנוז, שנקרא 'אין' - כתר, נשגב מתפיסת אדם.

הכתר - 'אין', הוא רצון ה', שאיננו יכול להתגלות, עד שיהיה נברא, בעל תפיסה, כביכול, מקבילה לתפיסה של הקב"ה. שיהיה יחיד בעולם וכל רצונו יהיה למלוך.

רק הוא יכול להחזיר לקב"ה את הרצון למלוך.

לפני כן, כאשר כל הנבראים היו בטלים אליו ית"ש, היה רצון המלך גנוז.

רק כאשר יופיע משהו שיש לו אותו טבע מלכותי, והוא יחיד בעולם, שהוא העתק של מציאות ה', כאשר הוא ישרת עם הטבע האלוקי הוזה את רצון ה', היינו, יבטל את עצמו לרצון ה', אז ה' יהיה מלך.

כל הנבראים, דצ"ח, מבוטלים אל המלך ואין מי שיוודע מה רצון המלך - 'אין'.

משנברא אדם - 'אני', הוא ידע מהו רצון למלוך. מן הרצון שלו, למלוך בעצמו, רק הוא יכול להחזיר לקב"ה את הרצון למלוך, להפך את ה'אני' שלו ל'אין'.

לכן, 'חביב אדם שנברא בצלם'

כאשר אדם רוצה לקחת את המלוכה לעצמו - חורבן.

'בשבילי נברא העולם'

מטבעו, אדם רוצה למלוך. אבל באמת, איננו יכול להיות מלך, כי אין לו מציאות מעצמו וכל קיומו ממי שברא אותו, שהוא המלך.

לאדם יש שתי קצוות: 'אני' ו'אין'.

'אדמה לעליון', אדם נברא עם דמיון של עליון ותפקידו להחזיר את המלוכה לקב"ה.

הבסיס לעבודת ה', הכרת עצמו, 'בשבילי נברא העולם'. אל תזלזל ב'אני' שלך, דווקא ממנו תחזיר את המלוכה לקב"ה, כאשר תהפוך את ה'אני' שלך, ל'אין'.

'בשבילי נברא העולם', מכאן, גם האחריות שלך כלפי העולם.

יציאה מן האגו

שני מסלולים לעידון האגו: עבודת המידות ועבודת ה'.

עבודת המידות

א. להירתם לטובת הזולת וזה מתחיל בבית. ולא מתוך מסכנות וריצוי.

ב. וויתור אמתי - לוותר כאשר לדעתך לא מגיע לוותר.

ג. מה שטוב לך, עשה למישהו אחר.

עבודת ה'

כאשר אתה בא להתפלל, נצבים לפניך: האגו שאומר, 'אני לא בא לי' ויש 'אני' ה'.

את עוצמת הכבוד שלך, 'לא בא לי', עשה למלא רצון ה'.

מן האגו שלך, עשה רצון ה'.

כמו שאתה מרגיש את עצמך, אתה רוצה לעשן בשבת, גם ה' רוצה סיגריאות, וותר לו על אחת בשבת (משיחת הרב טאובר זצ"ל).

היום יום

הבנייה לשמונה עשרה

העולם כל כך מבלבל, ונראה בלתי מנוצח • ההבנה במהות ירידת השכינה ועלייתה, תלמד אותנו שני יסודות קריטיים, שבאמצעותם אפשר לנצח אותו • לא בשמים היא.

אחדות ופירוד

בעולם האחדות, הכל רק מציאות אחת ללא שום התפרטות. לעומת זאת, בעולמות הפירוד, שהם עולמות ב"ע; בריאה יצירה ועשייה, ישנה התפרטות עצומה לפרטים ולפרטי פרטים. העולם הוא מקום מאד מפורט ומוגדר. דומם צומח חי ומדבר, ובתוך כל אחד מהם המון פרטים ומינים לאין מספר, ולכל אחד יש את התחום שלו, הכוחות והאיכות שלו. וגם בעולמות הרוחניים יותר, ישנה התפרטות של מלאכים, אופנים, שרפים, חיות הקודש, מחצבים, ערכים, וספירות ועוד.

המציאות הזאת שנקראת עולמות הפירוד, היא מציאות של בדיעבד. לכתחילה היה אמור להיות שכל העולמות הללו, עם כל פרטיהם ופרטי פרטיהם, נכללים בעולם האצילות שהוא עולם האחדות. אך מחמת שבירת הכלים וחטא עץ הדעת; הפך יום אחד לששת אלפי שנה, נשמה אחת לששים ריבוא נשמות, ועולם אחד לעולמות אין מספר שבהם פרטים לאין מספר. וכעת, יש לנו עבודה של תיקון ובירור, בכדי להחזיר את העולם למצב הראוי, שבו הוא שוב נכלל במקומו המקורי, בעולם האצילות.

זאת היא עבודת השכינה. השכינה מייצגת את הנבראים, ומקומה הראוי הוא בעולם האצילות, באחדות ודבקות עם הבורא יתברך. אך מחמת הפירוד והנפילה, היא יורדת במכוון לעולמות הפירוד, להחיות אותם ולעשות את עבודת הבירור והתיקון, בכדי לעלות שוב למקומה. ואת שתי התנועות הללו, הירידה והעלייה, היא

בסדר התפילה אנו עומדים בתפילת שמונה עשרה. ובנקודה זו טרם ניכנס פנימה לעולם המופלא של תפילת העמידה, מן הראוי להתעכב על כמה נקודות מרכזיות ויסודיות, שיש להן משמעות בפני עצמן וגם כמובן ביחס לתפילה. בפרק הנוכחי נעסוק במושג 'ירידת השכינה' ו'עליית השכינה'.

בפרקים הקודמים נוכחנו לראות שכאשר אנו מגיעים לתפילת העמידה, שם אנו נכנסים לפני ולפנים לעולם האצילות שהוא עולם האחדות, ה' יתברך כביכול יוצא ממחיצתו לקראת הכלה שהיא השכינה, ומזמין אותה פנימה. ראינו גם שתופעה רוחנית זו היא המשך וסיום לכל סדר התפילה שכל כולה בעצם סדר עליה של השכינה, עליה שתחילתה בעולם העשייה באמירת הקרבנות, ממשיכה לעולמות היצירה והבריאה, ומסתיימת בעולם האצילות.

מן הראוי אם כן להבין 'עליה' זו מה היא. ואם היא עולה, זאת אומרת שהיא גם ירדה, ואם כן מהי ירידה זו ומתי זה קורה, שלאחר מכן היא צריכה לעלות משם. מנקודה זו ננסה להבין גם את התנועה המיוחדת לתפילת העמידה, שבה אנו צריכים בדווקא לעמוד ועם רגליים צמודות כאילו הן אחת. ולפני כן מקדימים לפסוע שלש פסיעות של התקרבות, ויש שגם מוסיפים קודם שלש פסיעות לאחור. מה משמעות העניין.

עושה באופן תמידי כבר במשך אלפי שנים; היא יורדת עם שפע להחיות את העולמות, וחוזרת ועולה עם הבירורים החדשים, שבאמצעותם יש לה יכולת להמשיך עוד שפע, שנותן לנו את היכולת לעשות עוד בירורים ותיקונים, וחוזר חלילה, עד שיושלם התיקון.

מתוך הידיעה העמוקה, הפשוטה והיסודית הזו, עולה מסר חשוב וכפול: הראשון והקריטי ביותר הוא, לדעת שאנחנו לא במקום הנכון ושום דבר לא נמצא במקום הנכון. כל הבלבול והתסכול שיש לנו הוא משום שנדמה לנו שזה המקום שלנו. אז לא, זה לא המקום שלנו, אלא רק מצב ביניים של בדיעבד, עבור בירור ותיקון. יום יבוא ונחזור למקום שלנו, וזה גם קורה כבר כעת בשבתות ובכחינה כלשהי גם בתפילה.

בירור ותיקון

והמסר השני הוא שכל העולמות עם כל אשר בהם, הם לבושים לעולם האצילות, וזה אומר שה' יתברך לא נמצא רק 'שם', אלא בכל מקום ובכל דבר, אלא שבעולם האצילות הוא נמצא בגלוי בלי לבושים וכיסויים, וככל שזה יורד ומתפרט יותר, הוא מכוסה יותר. כמו אנטנה שיש בה כמה שלבים שכל אחד הוא כיסוי ולבוש על השלב שמעליו. ומכאן היסוד הידוע של הבעש"ט, שבכל מצב ואפילו בהסתרה גמורה, אם אדם יודע שה' יתברך נמצא כאן אלא שהוא מלובש, באותו רגע מתבטלים כל הקליפות ונמתקים כל הדינים.

כשחסר לאדם אחת או יותר משתי התובנות הללו, דהיינו שהוא חושב שכאן זה המקום שלו, עם כל הריחוק והסיאוב וההסתרה שיש כאן, או שהוא לא מאמין שה' יתברך נמצא כאן, הוא לא יכול לגשת לתפילה ולא מבין מה היא דבקות. ואז החיים הם מאד ארוכים,

מסובכים ומפותלים, חנוכה זה לא פסח, ופורים זה לא תשעה באב, כשקשה, קשה מאד. וכשטוב, עפים באויר. אבל אין שום סנכרון בין כל חלקי הסיפור.

אבל האמת היא שהכל אחד. כל מעגל השנה וכל המאורעות הם הכל סיפור אחד, ובכל יום אפשר להתחבר לחנוכה וגם לתשעה באב. אפשר גם להתחבר למתן תורה, לאבות הקדושים ולצדיקים מכל ההיסטוריה, וגם להזין את עצמו בחיזוק על חשבון העתיד לבא. וזו הדיוק העבודה של עליית השכינה, שהיא בעצם העבודה שלנו. לקחת את כל הנפרדים, ולחבר אותם בחזרה למקום האמתי, מקום האחדות.

דבקות אמיתית, אין פירושה לעצום עיניים ולהתעלם מכל מה שיש, אלא אדרבה, לאסוף את כל מה שסביבך, ולבטל אותו כלפיך כדי שתוכל לבטל את עצמך כלפי מה שפנימה ממך. מי שמרוכז באמת, אינו יכול להסיח דעת, וכל מה שרואה ושומע הופך להיות חלק מהדבר שבו הוא מרוכז, והוא משתמש בדברים הללו בעצמם כדי לדבר את הדבר שהוא רצה לדבר. ולכן ראו אצל צדיקים, שכל מה שקרה סביבם ובעולם, הופיע בתוך דברי התורה שלהם. וכך אנו עושים בתפילה; מלקטים לאורך התפילה, את כל הפרטים שיש בעולם הזה ובכל העולמות, מחברים אותם אלינו, וכך עולים עד עולם האצילות.

עליית העולמות

כל המערכת של העולמות, נמצאות אצל כל אדם בפני עצמו. לכל אחד יש את האצילות, הבריאה היצירה והעשייה הפרטית שלו, והוא זה שצריך לתקן אותם. והכלל הוא, שלא באנו לעולם כדי להיאבק אתו אלא כדי לנצח אותו. אם אתה רואה את העולם כהפרעה,

עליית השכינה

התהליך הזה נקרא 'עליית השכינה'. המשג 'שכינה' נתפס כמשהו רחוק ומנותק, אבל באמת זה המושג הכי בסיסי וקריטי בחיים של יהודי. והכוונה היא, בשפה הכי פשוטה, הידיעה הבסיסית של הווייטי יש בה רצון ה', ויש בזה תהליך ומטרה. השראת השכינה פירושו, שאין שום פרט בעולם, ואין רגע בחיים, שאין בו נוכחות של ה', ושאינו בו מטרה לחבר אותו לה'. אנו רואים את ה' כאילו הוא מעלינו, וזה נוח לנו ומאפשר טווח של מרחב כאילו הוא לא פה, וזהו, שלא. הוא כן פה, וזו דווקא הבשורה.

ומכאן לסוגיא קצת עמוקה, אבל גם מאד פשוטה ומעשית. השכינה, כשהיא נמצא במקומה יש בה קומה שלמה של עשר ספירות, לעומת זאת כשהיא יורדת, היא מתערטלת מכל הספירות, ונשארת רק עם נקודת החיות הבסיסית שהיא הכתר, נקודת העצם. נקודת הכתר הוא רק רצון בלי שום ביטוי, כמו לשים כתר על האויר, אבל ברצון הזה אי אפשר לפגוע ואין אפשרות לבטל אותו ויהי מה.

שני המצבים הללו מבטאים שתי סוגי עבודות, עבודת היחיד ועבודת הרבים, שהבלבול ביניהם משגע אותנו ויוצר המון קונפליקטים. מצד אחד אדם רוצה וצריך פרטיות, ומצד שני הוא לא רוצה להיות לבד אלא עם חברים. וכשלא יודעים להפריד ביניהם, ולתת לכל חלק את המקום המיועד לו, נוצר בלבול. אבל האמת היא שצריכים את שניהם, והם שתי צרכים של הנשמה הרוחנית שנובעים משתי מצבים של השכינה הקדושה.

בלילה השכינה יורדת, ואז הוא הזמן לעבודת היחיד. במצבים של לילה, אדם לא מסוגל

אין לך סיכוי להתמודד אתו, רק אם אתה רואה אותו כחלק ממה שצריך להכניע, לבטל ולהגיע על ידו לדבקות, אז אתה יכול עליו.

כל ההפרעות שיש לך מהעולם, הוא רק משום שעוד לא סיפרת לעולם שלך מי זה ה', ולא הבאת אותו אתך כשאתה בתפילה ומגיע להיכל המלך. וכך הוא סדר התפילה; אנו מתחילים מהבהמות ומקריבים אותם קרבנות, ממשיכים לפסוקי דזמרה ומפרטים את כל סוגי הדומם וצומח וחי ומדבר, וגם את כל הדרגות הרוחניות, אחר כך ממשיכים לברכות קריאת שמע ומזכירים את המלאכים, ואת כל זה לוקחים ומביאים לעולם האצילות, ושם נגמר המאבק.

אדם שיש לו וותק, בכל תחום שהוא, הוא מלוכב בכל המאבקים שהיו לו בדרך והם אלו שיוצרים אצלו את המיומנות ואת הוותק, ואז לא רק שזה לא מפריע לו אלא משמש אותו. כשאתה מחובר לדבר כמו שצריך, זה לא חונק אותך אלא חלק ממך. תפילה מלשון תפל, כי בתפילה את מתפיל אליך את כל העולם, ומתפיל את עצמך יחד עם כל העולם לה' יתברך. ואז אתה קולט שאין לך מתנגדים אלא הכל חלק מהסיפור, כמובא בזהר שכאשר נעשה הייחוד הפנימי, כל העולמות הופכים להיות מלוכב אליו.

העולם משרד חוסר ידיעה, ולכן הוא דוחק בך לצרוך את כל מה שיש, כאן ועכשיו. כי אין שום כיוון לאן זה מוביל, אז לא נותר לך אלא לחטוף מה שיש, כי לך תדע מה יהיה. ליהודי יש כיוון ויש בהירות, והוא יוצא למסע, שאליו הוא מצרף את כל העולם, ומתקרב אתם ביחד אל ה'. וכשיש מישהו אחד עם בהירות, מטבע העולם שכולם נסחפים אחריו והולכים אתו בעיניים עצומות.

בין רגל אחת לשתי רגליים הוא, שבשתי רגליים יכולים ללכת וברגל אחת לא. ההליכה היא בשתי רגליים, ימין ושמאל, וזה מבטא את המצב שבו אדם כל הזמן זו ונוקט שינויים, וזה המצב של עולם הפירוד, שבו אתה כל הזמן נע מימין לשמאל וחוזר חלילה, כל הזמן אתה מתנדנד בין מה שאתה רוצה לבין מה שאתה פוחד, והם אלו שמובילים את האדם, אחרת הוא לא היה זו.

אבל זה גם מה שמבלבל. וכשמגיעים לשמונה עשרה, עוצרים את הגלגל הזה ונעמדים על רגל אחת, שזה אומר: אין לי העדפות, וגם לא התלבטות, וממילא גם לא טרדות ולא דאגות. וזו עצה נפלאה להתמודד עם העולם. התחושה שבה אני יכול לקום ויכול ללכת, היא זאת שיוצרת את כל הקונפליקטים, כי אם אני יכול, אז יש לי אין ספור אפשרויות, אבל אם החלטתי לוותר על היכולת הזאת, אני מבין שבעצם אני לא יכול כלום, ולא נותר לי אלא להיות רגוע.

העמידה הזאת רומזת לעמידת המלאכים. כי מלאך הוא מלשון שליחות, והמיוחדות של המלאכים היא, שהם לגמרי מודעים ומאוחדים עם השליחות שלהם, ולא מסיחים ממנה דעת לרגע, ולכן הם גם לא יכולים לעשות שתי שליחויות. אדם לעומת זאת, יש לו גם כן שליחות, אבל הוא כל הזמן מסיח דעת ממנה, ולכן הוא מנסה לעשות עשר דברים בבת אחת. העמידה על רגל אחת, היא ההתמקדות בשליחות שלי, וזה נותן המון חירות, כי כל הלחץ הוא משום שיש לי כל כך הרבה מה לעשות ולהצליח, אבל אם לא, למה שלא אצליח. ■

לכלום, ולא יכול לבנות בניינים ומגדלים, ולכן רוב האנשים מוותרים ומדלגים על השלב הזה. אבל האמת היא, שרק מכאן מתחיל כל התהליך, ואין אפשרות לבנות שום בניין, בלי להתחיל מהנקודה הזאת, הנקודה הפנימית של הרצון שהיא נקודת העצם. וכמו שמובא באריו"ל, שכל התהליך של תפילת שחרית, בנוי ומבוסס על עבודת חצות. ובתרגום אלינו, כל העליה תלויה לפי העבודה שלך בזמן הירידה.

שלש פסיעות

בזמן הירידה והלילה, אתה לא צריך לעשות כלום. רק להישאר עם הרצון, ולא להתייאש. אזכרה נגינתי בלילה, עם לבבי אשיחה, ויחפש רוחי. זוהי העבודה של הלילה ושל חצות, שבה יושבים וכוכים, מתוך רצון וגעגועים. ואז מגיע הבוקר ונעשה אור, וכאן מתחילה עליית השכינה ועבודת הרבים. בשלב הזה אתה לא לבד, אלא עם מניין ועם חברים והרצונות שלך מתחילים לקרום עור וגידים, ולצאת מכח אל הפועל.

ומכאן בקצרה לנושא של שלשת הפסיעות, והעמידה הישרה והצמודה של שתי הרגליים, שעוד נרחיב בהם, וכעת רק בהקשר של עליית השכינה. הרמח"ל מבאר, ששלש פסיעות מייצגות מעבר מוחלט מתחום אחד למשנהו. הפסיעה הראשונה עודנו בתחום שלי, השניה היא היציאה מהתחום שלי, והשלישית היא הכניסה לתחום החדש. בפנימיות, יש את ההתעוררות לעשות תשובה, ועדיין אני במקומי. לאחר מכן ישנה נקיטת פעולה ממני החוצה, ולאחר מכן אני עובר למקום חדש.

וזה גם הביטוי של העמידה הזקופה. ההבדל

כתבו עליך בפרשה

תולדות - עבודת ההיפוך

כאשר פוגשים קשיים, לא אמורים להתייאש וגם לא לברוח • אם תברח, אולי תמצא רחמים במקום אחר, אבל לא תוכל להוליד • רק בשמוכנים להישאר עם הקושי, ולהפוך אותו בעצמו, יכולים להביא תולדות.

ויש סיפור שלם עד שהולידו את יעקב ועשיו. וגם אחר כך יש סיפורים של בארות, שאברהם ויצחק חופרים והפלישתים סותמים, ואחר כך הסיפור של יעקב ועשיו. בקיצור, בכלל לא פשוט.

כי אכן זו הייתה עבודתם של האבות הקדושים, וגם העבודה שלנו בעקבותם; לפגוש את המקומות הסתומים והבלתי אפשריים לכאורה, ולחפור שם ודווקא שם, את גילוי האמונה והמשכת השפע. יצחק אבינו גר בבאר לחי רואי, שהוא מקום מדבר ואין בו מים ולא מעיינות, ודווקא שם הוא רוצה לחפור ולמצוא מים, ומשם הוא מתמודד עם העקרות של רבקה, ועם פלישתים. וכפי שנראה במאמר זה בעז"ה.

הפרשה מלאה בדבר והיפוכו. יצחק ורבקה עקרים, והם מתפללים בלשון 'ויעתר' שפירושו מלשון 'עתר' שמהפך את התבואה, ואף הם מהפכים מדות הדין למדות הרחמים. רבקה כבר נפקדת, ואז היא חווה התרוצצות ואומרת 'למה זה אנכי'. לאחר מכן נולדים תאומים, והראשון הוא דווקא עשיו. וזה מביא את המשך הפרשה, שיעקב האיש תם צריך לעשות תחבולות וכביכול רמאויות כדי לקבל את הבכורה ובהמשך גם את הברכות.

כך גם בהמשך הפרשה בעניין הבארות. יצחק חופר בארות והפלישתים סותמים, והוא לא מתייאש וחוזר לחפור והם גם לא מתייאשים ונלחמים אתו על זה. הוא חוזר וחופר גם את הבארות שאביו חפר והפלישתים סתמו. כל הסיפור הזה בכלל לא שייך ליצחק, שעבודתו היא גבורות, והוא לא צריך לא מים ולא ילדים, אבל הוא מהפך את טבעו ועוסק בזה. וגם יעקב שבטבעו יושב אוהלים, הולך להילחם עם עשיו ולהתעמת עם לבן.

כשאנו קוראים את הפרשיות הללו, שבהם התורה מספרת אודות האבות הקדושים ומאורעות חייהם, אנו רואים מעשה מופלא, ונהנים לומר על כך רעיונות ורמזים. חשוב לזכור, כי בזמן שהמאורעות הללו ארעו, הם לא היו סיפורים יפים, ובוודאי לא רעיונות או וורטים. כשאברהם אבינו התנסה בעשרה נסיונות, הם באמת היו נסיונות. וכשליצחק לא היו בנים, באמת לא היו לו בנים, וכשיעקב התמודד עם עשיו ולבן, הוא באמת התמודד, ורק לאחר מכן אנו רואים את התוצאה היפה.

למה הדבר דומה. אדם נכנס לחדר, ורואה תערוכה יפה של נרות. הוא חושב לעצמו: כנראה היה כאן מעצב, שסידר את זה. והאמת היא שלא היה כאן שום מעצב, אלא היה כאן חושך, ואנשים היו צריכים להסתדר ולכן הדליקו נר ועוד נר, עד שנוצרה התערוכה היפה הזאת. אבל בשעת מעשה זו הייתה התמודדות. ההדגשה הזו חשובה, משום שהפרשיות הללו נועדו ללמד גם אותנו. ואם אנו רואים אותם רק כסיפור יפה עם סוף מדהים, לא נוכל ללמוד מכך למקומות שבהם אנו פוגשים ממש את החושך. אבל אם נבין שזה בדיוק הסיפור, נוכל ללמוד מהם איך להתמודד.

פרשה של היפוכים

וזה הנקודה המרכזית של פרשת תולדות. הפרשה פותחת ואומרת 'ואלה תולדות יצחק בן אברהם', כלומר, אתה הולך לקרוא את התוצאות היפות, אבל זכור היטב 'אברהם הוליד את יצחק', כלומר, התולדות הללו הם הדבר הכי לא צפוי ולא מתבקש. כי אברהם לא היה לו סיכוי להוליד, בוודאי לא את יצחק שהוא הפוך ממנו, וגם יצחק ורבקה היו עקרים

קין והבל

האריז"ל מגלה שרבקה הייתה גלגול של חוה, ויעקב אבינו גלגול של אדם הראשון. רבקה הייתה צריכה לתקן את חטא עץ הדעת, שגם לכך שקין והבל הגיעו בצורה לא מתוקנת, שהסתיימה ברצח ובמיתה של שניהם, ורבקה צריכה להביא אותם בצורה מתוקנת. קין והבל הם שתי סוגי נשמות; קין הוא נשמה של גבורות והבל נשמה של חסדים, ושניהם לא היו מתוקנים; הבל הציץ לדרגה שאינה שלו ולכן היה צריך למות, וקין נשאר עם הגבורות שלו ולא רצה להמתיקם, וזה הביא לכך שהוא רצח את אחיו.

מאז, כל הנשמות שיש בעולם נחלקים לקין והבל. רוב הנשמות הם מקין, ומיעוט שהם מהבל. הנשמות שבאים מהבל הם יותר רוחניות, עדינות ונשגבות, והנשמות שבאים מקין הם נשמות קשות, עם דינים ומידות קשות. המצב המתוקן הוא שקין יתחבר להבל, אבל זה לא קרה אלא קין רצח את הבל. וכאן באה רבקה לתקן את זה. היא באה מבית קשה, והיא מוסרת נפש להתחבר אל הקדושה, ורוצה כל כך להביא את התיקון.

ואכן, היא רואה את יצחק בעבודתו הקדושה, כשהוא בא מבאר לחי רואי, ועוסק בתפילת מנחה שהיא תפילה של דינים, והיא רואה לפניו אדם שכל האמירה שלו היא לפגוש קשיים ולעבוד משם, היא מתבטלת אליו, ומוכנה ללכת בעקבותיו ולתקן את העולם. אבל אחרי כל זה היא עקרה, כלומר איננה מצליחה להוציא זאת מכח אל הפועל. הולדה היא גילוי הפנימיות החוצה, וכל דור מגלה את הפנימיות של הדור הקודם, אדם שאינו מוליד, הוא אדם שאי אפשר לדעת מה פנימיותו ואינו יכול להוציא עצמו לפועל.

וגם כשהיא כבר נפקדת, היא מרגישה התרוצצות בקרבה ומגיעה למסקנא 'למה זה אנכי'. הרי כל מה שהגעתי לכאן הוא כדי לתקן את קין והבל, והנה ההתגוששות הזאת קורית שוב, ובתוך תוכי. יש כאן שתי

נשמות שמתעמתות זו עם זו, ושוב קין רוצה לרצוח את הבל. זו היא הנקודה שבה אדם נשבר. הוא מביא את עצמו ומוכן להתמסר ולהשקיע, אבל כשהוא מגלה פתאום שקרה בדיוק להיפך, זה קושי שאי אפשר לשאת אותו, והלב שלו צועק הרי מסרתי נפש כל כך, ולבסוף אני בעצמי מארח את הבלגן.

שתי גוים

היא הולכת לדרוש את ה', ונאמר לה שתי גוים בבטןך. ולכאורה לא מובן מה הנחמה בכך, נכון שהם שתיים ולא אחד, אבל אחד מהם הוא רשע ומפרסם לצאת לעבודה זרה. אך התשובה היא ההמשך 'ושני אומים ממעיך יפרדו', כלומר, כרגע את עדיין חווה את ההתרוצצות, אבל זהו, זו היא התחנה האחרונה של הערבוב, ומהרגע שהם יצאו ממעיך, יתחיל כבר הבירור.

וזה גם הנחמה לכל אחד. כשאדם נמצא בתוך הקשיים והמאבקים הוא לא רואה את ההצלחה, ואפילו רואה להיפך, וגם מגלה לחרדתו שהוא בעצמו מארח את אותו בלגן שכל כך רצה לתקן. אבל אם הוא מאמין לצדיקים, הוא יודע שזו התחנה האחרונה לפני הבירור הסופי. כשיעקב ועשיו יצאו לאויר העולם, המאבקים אמנם לא ייגמרו אלא רק יחלו, אבל הבירור יהיה מוחלט; זה טוב, וזה רע, נקודה.

יעקב עוד נכונה לו דרך ארוכה מאד של מאבקים, אבל מהרגע שהוא נולד הוא כבר יהיה יעקב, ומיטתו תהיה שלמה. יעקב הוא כל כולו טוב, וכל כולו קדושה, והרע כבר עומד בפני עצמו. אז נכון שישנה עדיין התגוששות ביניהם אבל כבר אין תערובת, ויעקב יכול לומר בביטחון מלא לעשיו 'אני אתנהלה לאיטי עד אשר אבוא אל אנכי שעירה', אני יודע שיקח לי זמן, אבל אני גם יודע בוודאות, שיום יבוא ואני אנצח. ואמא שיודעת שיש לה כזה בן, זו היא הנחמה

כתבו עליך בפרשה

אבל האמת היא שהמקור של המים אינו בלב אלא בדעת. כשאדם נמצא במצוקה ולכן הוא נכנס לקטנות המוחין, הוא באמת לא יכול להתפלל. אבל אם משאירים את הדעת רחבה, אפשר להמשיך משם מים אל הלב, ולהתפלל בעשירות, וזה מה שעשה יצחק. הוא פגש בדיוק את המצבים הללו, את הבאר לחי רואי שאצל הגר זו הייתה גלות, ואת העקרות שהיא מצב נורא, אבל הוא לא ראה בזה גלות אלא עבודה, ודווקא שם הוא הביא תפילות עשירות. וגם את הבארות הוא בוחר לחפור דווקא במקומות שהפלישתים סותמים אותם, הוא לא אומר: טוב, כאן לא הולך נחפש משהו אחר. לא, איפה שסתום שם מחפשים.

עשירות לא קשור לנתונים אלא לדעת. אם שאין לו עשירות בדעת, גם אם יש לו כסף, הוא עני עם כסף. ולעומת זאת, אדם שיש לו עשירות בדעת, גם אם אין לו כסף הוא עשיר. הדעת היא דבר 'שמעל' האדם, ולכן הירושה נקראת 'עותרא' מלשון עשירות, כי עשירות באה מבחון. הכח להיות עשיר לא תלוי בנתונים שיש לי, אלא במה שאני יכול להביא מעלי. וזה מה שהאבות הורישו זה לזה, עשירות של דעת, ולכן יצחק מחפש את הבארות שחפר אביו. הוא לא רואה את הטרגדיה של הסתימה, אלא את עשירות הדעת שיש דווקא שם.

בח ההיפוך

הפירוש השני על 'זיעתר' הוא מלשון 'עתר' שמהפך את התבואה, וכך יצחק הפך את מדות הדין לרחמים. וכאן יש יסוד גדול, שמתחבר לפירוש הקודם שהוא מלשון עשירות. הכח להביא עשירות הדעת תלוי בכח לעשות היפוך, והיפוך אין פירושו לעמוד מהצד ולחכות המן השמים ירחמו ויתהפך הכל לטובה, אלא לעשות את זה בעצמי, וממילא לפעול את זה למעלה.

עבודת ההיפוך היא להתעסק עם משהו הפוך ממה שני רוצה. אני רוצה חיות, ובמקום

הגדולה ביותר. וגם אדם שיודע את זה, יכול להתנחם. הקושי הגדול ביותר של כל אחד, הוא חוסר הוודאות שיש כאן שתיים.

המחשבה וההרגשה שאני אחד, ואותו אחד פעם רוצה כך ופעם כך, היא קשה ובלתי ניתנת להכלה. אבל זה לא נכון, אתה לא אחד אלא שתיים. אתה יעקב, נקי וטהור, ויש לך אח עשוי, שנדבק אליך, וזה לא אתה. הסיבה שהוא נדבק אליך היא משום שיעקב יכול להתברר רק מתוך עשיו, כדי שהצדדים הלא שלמים של יעקב יידבקו לעשיו. כשאתה נמצא בהתמודדות עם רע ואתה שונא אותו, הוא סופח ממך את כל הרעל ואתה נשאר נקי.

להתפלל בעשירות

כשאתה פוגש דמויות או מצבים שאתה שונא את המפגש אתם, ושואל את עצמך למה אני צריך לפגוש את זה. אתה צריך לשאול את עצמך מאיפה הגעת, והרי לא הגעת ממקום נקי אלא מעורב, ולכן אתה צריך לפגוש את זה כדי לברר את עצמך. וזה גם הסוד של הגלות, שהוא תהליך של עיבור וברור, כדי להוציא מאתנו את הרע, ולהפוך את הדם לחלב שמזין אותנו. כשאדם עוד לא יכול להיות מה שהוא, הוא חייב לפגוש מצבים כאלו, ואז הוא מרגיש התרוצצות, אבל זה מה שמנקה אותו.

ומכאן לנושא של תפילה. יצחק אבינו מתפלל בלשון 'זיעתר', ורש"י מפרש שהוא מלשון עשירות, והכוונה היא שהוא הביא עשירות של תפילות. יש תפילות של קטנות ועניות, ובדרך כלל כשקשה לאדם, הוא לא מסוגל להביא תפילה עשירה אלא תפילה קטנה ודלה כזאת. הוא מרגיש ולכאורה בצדק, שכעת זה לא המצב לשפוך לבו כמים, כי אין בכלל לב ולא מים כדי לשפוך, שהרי כל כולו מצומק ומכווץ. וכך קורה, שדווקא במצבים שכל כך דורשים שפיכת לב, אנו לא מצליחים.

כתבו עליך בפרשה

יוד, שהוא מקור הנביעה שלו שטמון בתוך המוח, וכאשר השער מחובר לשורש שלו, הוא מקבל שפע וחיות ונמתק. אם לא, יכול להיות הרבה שערות כמו לעשיו, אבל כל כולו דינים וגבורות ורוח סערה.

יש הנהגה של 'זכות', שמודדת את הזכויות של אדם, והאם מגיע לו וכמה. אבל יש הנהגה של 'רחמים', ששוטפת את האדם ובכלל לא מודדת אותו. כמו אדם שמנסה להשקות את הצמחים עם טפטפת, ופתאום נהיה שבר ענן, והוא עם כל הגינה וכל הצמחים נשטפים בבת אחת. השערות הם הנהגה של זכות, אבל כשממשיכים לתוכם את ה"יוד", נמשך שפע של רחמים, וזה הביא את התוצאה המופלאה של לידת יעקב ועשיו.

כשאדם חושב שהוא בעל זכות, מהר מאד מגלים לו שלא, ואז הוא מתייאש. אבל אם הוא לא מתייאש, הוא מבין שאמנם אין לו זכות אבל יש רחמים, והרחמים הם הכח להפוך את הקושי ולעשות ממנו לידה. ההמתקה של הקושי, אינו לברוח ממנו ולחפש אפיקים אחרים, כי אז אי אפשר להביא תולדות, מאחר שבמקומות האמתיים שלו הוא לא פגש רחמים, אלא סגר אותם בחדר, והלך לחפש רחמים באפיק אחר.

רחמים פירושו להשפיע חכמה למקום של חוסר חכמה. אדם כשהוא סובל ומתייסר הוא חסר דעת, ולכן הוא כועס מהר. אבל אם הוא ממשיך דווקא לכאן את החכמה, העשירות והרחמים, הוא יכול להפוך את הקושי ללידה. וזה מה שרביקה אמרה ליעקב, תתלבש עם הבגדים של עשיו, כלומר, אל תראה את המצב שבו עשיו נולד ראשון כנתון, אלא תקח את הנתון הזה בעצמו ותהפוך אותו. ולשם דווקא תמשיך שפע אלוקי. ■

לחפש את זה אי שם, אני בוחר לפגוש דווקא את המקום שיש בהם העדר חיות ולהפוך את זה. יצחק אבינו מטבעו אינו עוסק עם רחמים אלא עם דינים, והוא לא זקוק לבארות ולא לילדים, אבל הוא בוחר להיכנס לתוך הבעיה בבחירה, ולהפוך את הדינים לרחמים.

כשאדם תקוע באיזו בעיה, התגובה הטבעית היא: אם כך ה' רוצה אותי, אשאר כאן. וזה לא נכון, אתה כאן כדי לא להסכים עם זה, ואם אין לך חיות או שאתה מרגיש רחוק, זה לא כדי להישאר כאן אלא כדי להפוך את זה. וזה עשיר. עשיר לא נהיה מתוך הנתונים שיש לו, אלא מכך שהוא רואה מעבר למה שיש לו. עשירים הם בדרך כלל אנשים שחושבים מחוץ לצורך האישי שלהם. עשיר הוא זה שמסוגל להכיל את ההפוך ממנו, בשונה מעני שכל כך מרוכז בבעייתו עד שאינו פנוי בכלל למשהו אחר.

עבודת ההיפוך היא גם מוכנות להתלבש במשהו שאינו שלי. אברהם אבינו מתלבש עם הגבורות של יצחק והולך לעקוד אותו, יצחק מתלבש עם החסד והרחמים של אברהם, והולך לחפור בארות. יעקב אבינו מתלבש בבגדים של עשיו, והולך לעשות רמאויות כביכול, ורק כך הם מנצחים. הסיבה שאדם לא מצליח להשתנות ולא לפעול ישועות, הוא משום שהוא נשאר בתפיסה המצומצמת שלו, ולא מאפשר לשפע להגיע לתוך הכלים שלו ולשנות אותם.

זכות ורחמים

האריז"ל מבאר בזה את הסוד של 'ויעתר', שהיא מילה מורכבת מ'עטר' ובנוסף האות 'ו' והאות 'י'. האות 'ו' רומזת על שערות, שהם דינים קשים. אבל לכל שער יש גם